

YTTRANDE

Wihl, Johanna
johanna.wihl@skane.se

Datum 2026-01-19
Ärendenummer 2025-POL000488
Socialdepartementet

Remiss Utkast till lagrådsremiss För barns rättigheter och trygghet - En ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga

Region Skåne har getts möjlighet att lämna synpunkter till Regeringskansliet avseende utkast till lagrådsremiss *För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga*. Nedan framförs Region Skånes kommentarer på förslaget, först övergripande kommentarer och sedan kommentarer utifrån rubricering i förslaget.

Övergripande kommentarer

Det är få delar i lagrådsremissen som rör regionernas uppdrag, och kommentarerna i yttrandet är begränsade till dessa delar. Barn och unga i samhällets omsorg ska få vård och tandvård utan dröjsmål och regionerna har ett ansvar för att möta medicinska behov av vård och tandvård.

Kunskaperna inom barns behov och rättigheter har förändrats under de senaste tio åren, bland annat infördes en ny Socialtjänstlag våren 2025. Lagrådsremissen bygger på en utredning från Statens Offentliga Utredningar (SOU) *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU (SOU 2015:7)* som är över tio år gammal. Relevanta insatser och metoder har förändrats under dessa tio år, till följd av ny kunskap inom området. Detta i kombination med den korta tidsfristen för att lämna svar innebär att kommentarerna inte blir heltäckande, vilket behöver uppmärksammas då det gäller den yttersta formen av myndighetsutövning till en särskilt sårbar grupp.

Det saknas flertalet fördjupande och förklarande delar i relation till regionens uppdrag, som innefattar mer än hälso- och sjukvård. Region Skåne har flera uppdrag att tillgodose ur ett barnrättsligt perspektiv, till exempel rätten till kultur och samtliga delar hänger ihop. En ny lagstiftning om omhändertagande behöver därför säkerställa barn och ungas rättigheter ur samtliga perspektiv. Några förslag från SOU:n *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU (SOU 2015:7)* har redan genomförts. Det är därför svårt att få en överblick över förslaget till

samlad lagstiftning för de barn som omfattas av samhällsvården, det vill säga de barn som är mest utsatta.

Det behöver förtydligas vilken huvudman som har ansvar för att barnets olika behov blir tillgodosedda utan fördröjning. Det behöver även klargöras hur samtycke och samverkan utifrån barnets behov ska hållas samman när flera huvudmän är inblandade i form av både kommun, region och staten. Vidare behöver det framgå tydligare vilket mandat familjehem och andra boendeformer har i sina uppdrag i relation till övriga huvudmän.

Begreppsanvändning och definitioner i förslaget behöver tydliggöras. Exempelvis används begreppet nödvändig vård inom regioner i relation till vård för EU-medborgare enligt Europeiska Gemenskapernas förordning (EG) 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och direktiv (2011/24/EU) om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård (patientrörlighetsdirektivet). Användningen av begreppet nödvändig vård i förslaget bör därför särskiljas för att inte skapa begreppsförvirring. Vidare bör definitionen av barn i förslaget vara likvärdig hur andra offentliga aktörer definierar barn, för att uppnå samsyn mellan huvudmännen.

Kapitel 2: Lagtext

2.1 Förslag till lag om omhändertagande för vård av barn och unga

2 kap. Barns och ungas rättigheter:

I de gällande regelverken för regionens uppdrag är barnets rätt att framföra sin åsikt central, och är en betydande del av regionens efterlevnad av barnkonventionen.

Lagen bör säkerställa att barnets rättigheter beaktas ur ett intersektionellt perspektiv. Det behöver klargöras om det finns situationer där information ska lämnas direkt till barnet, även utan vårdnadshavarens medverkan, inom ramen för regionens ansvar.

3 kap. Grunderna för omhändertagande för vård:

Det behöver bli tydligare i lagen när insatser är av tvingande karaktär och med stöd av vilken lag. Begreppet vård används både inom det kommunala och regionala uppdraget men kan innebära olika tvingande nivåer utifrån respektive lagrum. Få insatser i regionens uppdrag kan anses tvingande utifrån aktuell lagstiftning.

Det behöver förtydligas huruvida ett nytt rekvisit ska införas eller inte, och om det ska införas behöver det framgå. Att ett nytt rekvisit är otydligt utformat kan komma att innebära ett framtida ökat behov av barn- och ungdomspsykiatriska utlåtanden. Gällande omhändertagande för vård på grund av anknytning är det positivt att utredningen betonar vikten av att inte lättvindigt bryta upp barnet från en fungerande placering.

6 kap. Genomförandet av vård:

Lagen behöver tydliggöra regionernas roll i att tillse att barn och unga får den hälso- och sjukvård samt tandvård som de har rätt till.

11 kap. Drogtester och läkarundersökning:

Prövning av barnets bästa bör vara utgångspunkt i regionens uppdrag kring läkarundersökning vid placering utanför hemmet och ligga till grund för var den lämpligen genomförs. Lagen bör på ett tydligare sätt utformas så att regionen så långt det är möjligt kan säkerställa att barn erhåller en läkarundersökning i samband med placering. Möjligheten till kontinuitet i kontakten med det enskilda barnet är central för det förebyggande arbetet och att minimera organisatoriska glapp i relation till det enskilda barnet. Det i sin tur krävs för att kunna skapa tillit och förtroende för regionens insatser även i andra delar av barnets liv och på lång sikt.

Det är av vikt att läkarundersökningen görs av profession med rätt kompetens utifrån det enskilda barnets situation och behov. Förhållandet i föreslagna lag till regleringar i patientlagen bör vara tydligt i relation till rätten till information och bestämmelser om samtycke till vård.

Nuvarande bestämmelser om läkarundersökning inför placering bör inte ändras. Förslaget innebär att socialnämnden ska besluta om läkarundersökning av barnet i ett LVU-ärende (Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga), om det finns anledning att anta att en läkarundersökning behövs för att bedöma om det finns hinder för vård eller för att på annat sätt särskilt beakta hälsotillståndet inför beslutet om vård. Det ställer krav på kompetens i socialnämnden som vanligtvis inte finns. En hälsoundersökning bör alltid genomföras och läkarkompetens för det bör finnas utsedd av regionen, inte av kommunen. Men det innebär också att regionerna måste ta ett ansvar för att kommunerna får en tydlig kontaktväg till detta.

12 kap. Flyttningsförbud:

Förslaget bör utredas vidare. Rättsliga otydligheter att flyttningsförbud även kan avse frivilliga placeringar kan komma att innebära ett framtida ökat behov gällande utredningar om barnets bästa är att kvarstanna i familjehemmet eller återförenas med föräldrar samt fler barn- och ungdomspsykiatriska utlåtanden.

16 kap. Handläggning hos socialnämnd och allmän förvaltningsdomstol:

Om lagförslaget innebär förändrade arbetssätt för regionerna i relation till insats och handläggning behöver det framgå tydligare.

19 kap. Överklagande:

Det är bra med tydlighet kring prövning av beslut, och det behöver bli ännu tydligare vilka beslut och insatser som kan prövas i relation till vilken huvudman.

2.2 Förslag till lag om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården

Det behöver tydliggöras om det finns eventuella glapp eller hinder i lagen kopplat till regionens ansvar i relation till barnets rättigheter.

Det är av vikt att lagen harmonierar med annan lagstiftning som styr regionens uppdrag kopplat till barnets rätt att framföra sina åsikter och få dessa beaktade, exempelvis patientlagen.

Kapitel 28: Förslagets förenlighet med barnkonventionen och grundläggande fri- och rättigheter

Det behöver bli tydligare i relation till regionens insatser när en inskränkning kan anses aktuell. Utifrån regionens ansvarsområden bör rätten till liv, hälsa och utveckling vara den centrala utgångspunkten i relation till en eventuell prövning av proportionalitetsprincipen för regionens räkning. Andra områden för bedömning av en proportionalitetsprincip så som brottslighet eller kriminalitet anses inte ingå i regionens ansvar eller uppdrag med dess insatser och kan därmed heller inte vägas in.

Anna Mannfalk
Ordförande